

172 UB 804
t O P R E C H T E
P A T R I O T S P R A E T J E N :

Over het versterken van
U T R E C H T ;

Tuſſchen

Wilhem Stadman, Wouter-trou-
lander, en Simon-forger.

Op den trant ,

Raed trouwſaem, en oprecht, ten dienſte van't gemeen,
Wel ſorgende voor 't uw, maer liefſt voor yder een.

*Tu civem, patremque geras; in conſule cunctis:
Nectibi, nec tua te moveant, ſed publica vota.*

Gedrukt tot Uytrecht voor d' Uyt-recht-lievende
Uitrechtenaers. Anno 1672.

't Oprechte Patriots praetjen :

W I L H E M S T A D M A N .

Niet teegen staende de maegh-klock al gellagen is , en dat my den honger , met het weg ende weer ploegen , en wandelen van Sint Jans Kerck-hof , meer verveld als alle d'Orkaensche Oorloghs buyen : (daer ons de Lely mannen me verbaasen en verschricken) zal ik nochtans , eer wy scheyden , ons gevoelen , zoo kort alst mog'lijk is , daer van ontvrouwen en luyten , voor al , van 't verstercken onser Stad niet swygen.

Wout. Gy zult , mijn vriend , zulx doende , ten hooghsten ons verplichten , te meer om dat men doorgaens daegelix , ja meest niet anders , als daer van spreekt , en reede-kavelt.

Wilb. Dan ziet , daer van verwonderd ik my niet , door dien de nood aen de man , by de flauwhertighe en vreesachtige luyden , schijnt te komen , hoe wel 't , mijns duncken , meer geschreuw , als wol zal zijn : onsekerder van niet te zullen komen , als seker , of gewis van aengetast te zullen worden ; meer loof ik , om ons van verren (eeven gelijk de Zon de sneeuw versmelt) door haer oorloghs geweld , verbasende , te slieten ; als om ons aen te ransen , of t'overrompelen , ziet tonge vleys en vecht niet ; want , al is schoon voor gedaen (nae 't spreek woord luyd) half verkoft , zoo en is even wel 't geweldigh dreygen , en 't groot spreken niet heel gewonnen. O neen ! zy vlieghe niet zoo't anders menschen zijn , en geenghepluymde gasten ; wy hebben wel voor heeter vuur te wateren te land geseeten ; ha ! onse Leeuw , zigh in postuur stellende , neffens onse Bontgenooten , zal den Fransman , vertrouw ik , wel doen om sien ; te meer , wen hy 't geweldigh verstercken van den *Iffel* , en *Utrecht* (twe zuylen onser staet) tot zijn leet , hooren en waer bevin den zal.

Sym. Zoo als wy willen verhoopen , en wenschen : maer onder tussen (hoe overnoodigh) men is noch aen het wercken niet ; noch ik en zie voor eerst daer aen niet te geraeken , maer Symon zorger (die verder zorgt , en siet als ruym uvv neus lang is) dat is der Heeren schuld niet , als geen weer noch wind in haer hand hebbende , o neen ! maer des Alderhooghtens believen.

Wout. Nudat overgellagen , laet ons spreken van onse Stad , en

hoe 't gevoelen daer van leyd, om die, by deesen tijt te verstercken.

Wilb. 't Gevoelen daer van mijn vrind, is veelderley, en verscheyden, de sommige willen de Stad kort, en engh in't begriip, de sommige wijd, en breed hebben; om by tijden van noot d'over meenigvuldighe vluchtelinghen (nae byheyds s'halven van alle kant toeschietende) zoo wel daer in te bergen, als s'Lands soldaeten tot bescherming in te neemen, of onse vyand den *Tysel*, dat God ons verhoeden wil) quam t'overmannen.

Wout. Ick zouw dat oock zoo mee verstaen, want als men een ruyme stercke Borstweering heeft, en daer by duysenden van menschen t'saemen kryght; en krygen zult, zoo wel van boeren, s'Lands Jonkeren, als van zoldaeten (uyt de achter steeden overvloedig t'onser hulp komende) zoo kan men de zelvige gevoegelijck t'onser beschermingh daer in bergen en ghebruycken. Al waer in tegendeel een engh, en kort begriip, zoo schaedelijck ons wesen zouw, als die van *Riissel* den Franschen oorlogh voor deesen naedeeligh, en elendigh was, doense haer stad, en leeven mosten verlaeten, niet zoo seer om d'onversterkte wallen, als om de nauwe uytlegginghe die duysenden van boeren, en vluchtelinghs, t'haerer naedeel, en s'vyands voordeel, uyt sloot, en d'ingeslootens (moetende op Kerckhooven, Merckten, en straeten slaepen) versmelten en vergaen dee.

Sym. Ergo omste dan over groot en sterck sijn, siavi u zeggen, en tzingen der Zangh-goddinnen.

(Wie voor de vluchtelinx een sterke plaetse bouwt:

Zoo wel de plaets, als zelfs de vluchtelinghs behouwt.)

Wilb. En dat oock volgens de Philosophische reeden: want zo de brock groot is, moet men de mond daer nae zetten, als ontwijffelijck de brockliche toeloop der vluchtelingen weesen zouw, zelfs de boven quartieren maer beleegerd, laet staen overheert zijnde.

Sym. Zoo zouw U. E. dan, als je segh, tot een over groot, en sterck begryp van uyt-leggingh verstaen.

Wilb. Zoo als ik zouw, niet alleen om de reedenen hier boven verhaelt, maer oock voor al, en besonder, om te behouwen en in te sluyten, wat onse stad, wegens haer jaerlixen inkomst moght verzwacken en bederven, met het meenighvuldige afbreken der buyten gesloote huysen, gelijk ongetwijffelijck dat wel op het minste gerucht en vrees, van aenkomende vyand gebeuren moght: waer door dan, ook onse over ouwde cierelijcke schoone stad; zoo deelrijck van haer Plantafy-Pluymen, Huysen, en Hooven ontciert

zou zijn, als eene ronsom kael haarige afgeschooren monnix-kop.

Sym. Wel vriend, datmen tot voordeel van zijn buuren, en bontgenooten sich scheeren laet, en onse over ouw de Stichtsche Hoofstad, een monnixstad ghelijcken doet, is dat onprijsfelijk? besonder als men zullix bericht, of toe leght, om vyand af te weeren noodigh te zijn.

Wilb. Van Vyand af te weeren, en dat in zoo korten tijt, als men zich inbeeld, met Stads ouwe wallen in defency te brengen, valt vry veel van te zeggen; ik wil wel gelooven (naer my zelfs d'Ingenieurs berichten) datmen de Stad wel zoo langh bewaeren en bewee-ren zal, alsmer effen mee besigh geweest heeft, om de selvige te verstercken: Maer wat hebben wy daer anders mee gewonnen (besonder des vyands komst noch onseker zijnde) als vrugteloos veel geld verspilt, onse binnen, en buyten Borgeren bedorven, en een kael-koppige geschore frontier Stad voor onse naekomelingen nae gelaten.

Want. Zeecker dan waer 't beeter dat wy, tot aen de laege Landen voor Utrecht (het geen met de schae van d'afgebroken Huysen en Hoven te doen waer) wat meer als dubbele Trenfsejen met kracht van vollik op wierpen, om die naderhand met ghemack tot meerder en sterker perfecty te voltrecken, zoo zouden onse buyten Borgeren schier geen schade by den noot onse Stad geen plasier, of vermaeck missen, behalven dat door zulke ruyme uytleggingh de buyten woonders, ja zelfs de binne woonders niet ongenegen zouden zijn pro rato mildelijk te geven, dat tot lichter uytvinding van 't nieuwe graef-werck soo nu, als namaels sou verstrecken

Sym. 'tIs zoo, maer licht zal ymand voor werpen, datmen zoo een groot werck in zoo weynigh tijts, om zich in defency te stellen, niet voltrecken kan.

Wilb. Ik zegh van jae, want kan een leeger, hoe groot, in weynigh daegen zich om een Stad, in 't bloote veld, zoo versterken, dat het zijn vyanden vermagh te resisteren, waer om en zouden wy? kunnende t'allerstond naer wensch een leeger van onse vereenighde Bontgenooten binnen krijgen, den vyand van buyten (als kracht van Mannen geld) niet kunnen weeren; en tegen staen. Ha zoo tot alle dingen raed is, behalven tot de dood, zoo isser oock wel raed om spoedigh onse Stad, met kracht van Mannen, zoo te versterken, alser niet alleen moght van nooden zijn om de Lely-man met gheweld te weeder staen, maer oock zelfs, om der Turken en Tartaren

macht, met den Acheron in gespannen, te verderven en te vermanen; mitsmen geen moeyten, noch kosten ontstiet, als men in tijt van dreygende oorloghs-buyen en vlagen niet ontsien moet.

Sym. Maer hoe! zoo groote ruymte, heeft veel volck van doen om te bezetten.

Wilb. Ik staec dat toe, dogh zegge weer daer op, is eene Man zoo goed van binnen, als thien van buyten ('tgeen niemand my ontkennen zal) wat swarigheyd maectmen dan? van niet den stercksten vyand af te weeren? en te stuyten? daer wy ontwijffelijck eer thien duyfsend Man uyt Holland ghemackelijck binnen kunnen brengen, als den vyand honderd duyfsend Man van buyten, om onse wyde wallen te besetten, die dierhalven, zeer dun en wijd verspreyt zijnde, van de sterke veelheyd onser uytvallen niet alle klaps zouwden overrompelt, verjaeght, en verslagen worden: dus isser zoo grooten onderscheyt tusslen een over groote, en een groote Stad, alser is tusslen iets omvattelijck, en niets om vattelijck, even gelijk een' over groote Hoppe-zack, diemen, hoe licht, om d'ontvattelijckheyd niet op tillen kan, daermen wel anders honderd, en meer ponden loots, om de beknoptheyd, op beuren zal. Ha! laeten nu dan alle d'Ingenieurs en Inventeurs vry schicken, en ordonneeren, wat zy kunnen, mogen, of moeten, ik zegh, en blyfter by: 'tis onweerspreckelijck, hoe zeer groote begriip, hoe minder te omgrypen of t'om-vatten; want by exempel, is daer om *Mastricht*, den *Bos*, *Rotterdam*, *Leyen* en *Amsterdam* t'onsterker? om dat haer groote meerder, als *Vtrecht* is: of weesen zouw, wanneer men haer tot aen d'om-leggende laege Landen (en dat met minder kosten en moeyten, jae met meer vermaeck en vernoegingh van yder een) mogh komen uyt te leggen? ik zegh van neen.

Sym. Voorwaer gy zegh' mijn vriend, al wat, ja soo veel, en zoo wel, dat ik het neffens u, met yder een (niet geinteresseert of steyl-oorigh zijnde) moet houwen, en altoos houwen zal; maer een vraag heb' ik tot besluyt U E. noch af te vragen, te weten, wat signet, hoe bréed, hoe langh, en wyt gy 't begriip des Stad begriipen of bevatten zouw.

Wilb. Om kort te'gaen, ovaels gewijs; uyt het centrum, of het midden van den *Dom*: beginnende eerst Oostwaerts aen, ruym vyftigh roey, of daer ontrent voor by de *Vaerdsche* treck schuyten: dicht achter *Zoesbergen*, aen dees sy d'*Gildbrugh* heen, voor by het *Pellickjens* poort; en zo voorts alle de *Bleycken* buyten *Catharinaes* poort,

poort, met alle het nieuw *Graef-werck* (anders vergeefs, en vruchteloos) daer in begreepen, ja vry eer groter, dan minder, als zelfs, de Grond-kaert (by E. M. voor deesen aen veelen uytgedeylt) ver-
toont, en aenwijst; zijnde vier honderd Mergen ruym noch kleyn-
der als *Amsterdam*, en niet veel groter, en meerder dan *Brussel*,
Brugh, of *Rijssel*: ik swygh van *Londen*, *Looen*, *Gend*, *Parys*, en *Napels*,
noch ruym veel ruymmer, langer en breeder te zijn.

Wout. Wel zeker dan kan ik oock niet verstaen, wat reeden
men zouw hebben, of kunnen in brenghen, om *Vitrecht* eer maer
groot, als *overgroot* te maeken; daer in de *overgrootheyd* haer sterck-
te niet min, als in de voornoemde Steeden legghen sou; behalven,
dat ik swijgh, men wel zoo ras, en met minder schae aen de leeghe
Landen (kunnende onder Water geset worden) ons verstercken
en bewallen zou, als op de dicht omleggende Stads hooghte; daer
men veel Boomen, Hoeven, Hooven en Huysen, tot veeler leet, en
ondergangh, zonder s'Lands voordeel, afbreecken en vernielen
moet.

Sym. Ey maer mijn vriend, wy zullen dat niet effen praten: dus
wat by d'*Hoogh* Edele Achbare, Voorziende, en versierende Heeren
sal besloten, of by resumtie vast gesteld worden, laet ons voor vroed
en goed keuren, ten minst niet teegen sprecken, het voeghd den
onderstaet naer s'Heeren wet, en wil zigh tenemael te voegen, en te
vernoegen.

Wilb. Zoo ist mijn vrind: maer ik heb by deese gheleegendheyd
alleen bescheydelyck my eens willen ontlasten, van 't geen ik, naer
mijn beste kennis, en oordeel geoordeeld heb der zaeken mee, of
teegen te gaen; om het zelvighe zoo wel l'E. ter eeren, als alle d'
Vitrecht lievende vrienden *Vitrecht* liefde mee te deelen, besonder,
om tot bewijs te strecken van mijn ongefronste gheneegentheyd:
dien ik mijn Hoogh' ge-eerde geboord-stad, neffens alle regenten,
en ingeseetens van dien, met volle drift, en yver toe draegh, en al-
toos toe gedragen heb, en voorts, tot 't laetst mijns adems toe dra-
gen zal. Spijt wie 't benijd.

Sym. Zoo als ik oock verhoop mijn Vader-land, neffens andren,
met goet, te zullen defenderen.

Wout. Dat ons d' *Algunner* en geever, t'onser zaeligheyd gunnen
en geeven wil, tot meerder eer en glory zijns eenighste gebenedyde
naem,

naem, die met haer glory glans booven den kreyts van d'Hemel
transen gloord, en gloeyd inder Zeraphynen en Cherubynen Choor
van aller Eeuwigheyd der Eewigheden.

Wilb. Waer meed' afbrekende, wil ik, om mijn honger te ver-
dryven, my t'huys-waerds, naer den dis begeeven.

Wout. 't Is wel gedaen mijn vrind, de Maegh wil haer daegelixse
Tol, om 't Lichaem te voeden, hebben.

Wilb. Dat is zoo als je zegh, dus dan vaer wel, en zijt den Heer
bevolen.

T O E - G I F T

Op Antoninaes behoudenis.

Wort *Antonina sterck, en over groot gemaect,*
Zoo sien ik's vyands maght gebrooken, of gestaect:
Maer andersins helaes! haer pronck ciract benomen,
Dat God Almachtigh wil genaedelyk voorkomen.

Vale.

Quinæ non caput non lapit.

